

Δίγραμμη επιταγή: έννοια και εφαρμογή επ' αυτής της διάταξης της παρ.5 του άρθρου 16 του Ν.2992/2002

Της κ. Νικολίτσας ΡΑΠΤΗ-ΒΕΛΗ
Πτυχ. Ι.Π.Α./Π.Π.Κ.Π.Ε.

1. Έννοια

Η δίγραμμη επιταγή είναι ένα ιδιαίτερο είδος επιταγής, η οποία διακρίνεται από την κοινή, διότι στην πρόσθια όψη, έχει δύο παράλληλες γραμμές, οι οποίες μπορεί να είναι εγκάρσιες ή κάθετες και οι οποίες τίθενται από τον εκδότη ή τον κομιστή της.

2. Είδη

Η διαγράμμιση της επιταγής μπορεί να είναι γενική ή ειδική.

Ειδική είναι η διγράμμιση, όταν ανάμεσα στις δύο παράλληλες γραμμές σημειώνεται το στοιχείο του συγκεκριμένου τραπεζίτη (άρθρο 37 παρ. 3 εδαφ. β' του Ν.5960/1933).

Γενική είναι η διγράμμιση, όταν μέσα στις δύο παράλληλες γραμμές δεν σημειώνεται τίποτε ή απλώς αντιγράφεται η λέξη «τραπεζίτης», ή άλλος ισοδύναμος όρος όπως «τράπεζα» κ.λ. (άρθρο 37, παρ. 3, εδάφιο α' του Ν.5960/1933, βλ. και Εφ. Πειρ. 414/1997, ΕΕ μπ Δικ. 1997, σελ. 540).

Μπορεί η γενική διγράμμιση με βάση το άρθρο 37 παρ. 4 του Ν.5960/1933 να μετατραπεί σε ειδική, αλλά όχι και το αντίθετο, ενώ δεν μπορεί να διαγραφεί η διαγράμμιση ή σε περίπτωση ειδικής διγράμμισης, το στοιχείο του τραπεζίτη. Αν γίνει τέτοια διαγραφή, θεωρείται, ότι δεν έγινε (άρθρο 37, παρ. 5 του Ν.5960/1933).

Ανάλογα με το είδος της διγράμμισης (γενική ή ειδική) διακρίνονται και τα έννομα αποτελέσματα της διγράμμισης. Στην περίπτωση της ειδικής διγράμμισης, η πληρωμή μπορεί να γίνει μόνο στον τραπεζίτη, που σημειώνεται ανάμεσα στις δύο γραμμές ή εάν αυτός είναι ο πληρωτής, μόνο σε πελάτη του (άρθρο 38 παρ. 2 του Ν.5960/1933). Στην περίπτωση της γενικής διγράμμισης, η επιταγή πληρώνεται από την πληρώτρια τράπεζα μόνο σε τραπεζίτη ή σε πελάτη του (άρθρο 38 παρ. 1 του Ν.5960/1933).

Όπως αναφέρθηκε η διγράμμιση μπορεί να γίνει και από τον εκδότη της επιταγής και από τον κομιστή της, ο οποίος μπορεί να μετατρέψει την γενική διγράμμιση σε ειδική.

Η επιταγή δεν μπορεί να έχει παραπάνω από δύο διγραμμίσεις. Είναι δυνατόν να υπάρξουν δύο ειδικές διγραμμίσεις, εκ των οποίων η δεύτερη γίνεται μόνο προς τον σκοπό είσπραξης της επιταγής δια συμψηφιστικού γραφείου (άρθρο 38 παρ. 4 του Ν.5960/1933).

Ο σκοπός της διγραμμης επιταγής είναι να προστατευθεί ο εκδότης της επιταγής από τον κίνδυνο κλοπής ή απώλειάς της, περιορίζοντας τον αριθμό των προσώπων στα οποία μπορεί να γίνεται η πληρωμή της επιταγής, όπως οι τραπεζίτες και οι πελάτες τους¹. Πληρώνεται μόνο σε πρόσωπα γνωστά, στον πληρωτή ή σε πρόσωπα κατά τεκμήριο αξιόπιστα, όπως οι τράπεζες², γεγονός το οποίο την κάνει να διαφέρει και από την κοινή επιταγή, που εισπράττεται από όποιο οδήποτε κομιστή, ενώ κατά τα λοιπά φέρει τα στοιχεία της κοινής επιταγής³.

Στην παρ. 2 του άρθρου 18 του Π.Δ. 186/1992 (Κ.Β.Σ.) προστέθηκε με την διάταξη της παρ. 5 του άρθρου του Ν.2992/2002 (ΦΕΚ 54/Α', 20/3/2002) δεύτερο εδάφιο, που έχει ως εξής: «Ειδικά για την απόδειξη της συναλλαγής από τον λήπτη φορολογικού στοιχείου, που αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 15.000.000, ευρώ και άνω απαιτείται η τμηματική ή ολική εξόφληση να γίνεται μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή διγραμμη επιταγή».

Με την υπ' αριθ. 1029423/202/0015/ΠΟΠ 1127/16/4/2002 Εγκύκλιο του Υπουργείου Οικονομικών δόθηκαν οι ακόλουθες διευκρινήσεις:

Παράγραφος 5: Υποχρέωση του λήπτη φορολογικών στοιχείων εξόφλησης μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή διγραμμης επιταγής (ισχύς από 20/3/2002), συναλλαγών, που αφορούν αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 15.000,00 ευρώ και άνω, ανά στοιχείο.

Α. Για τον περιορισμό του φαινομένου εικονικών συναλλαγών και για την διασφάλιση των πραγματικών συναλλαγών, με τις διατάξεις της ανωτέρω παραγράφου, προστέθηκε δεύτερο εδάφιο στην παρ. 2 του άρθρου 18 του Π.Δ. 186/1992 (Κ.Β.Σ.), σύμφωνα με το οποίο για την απόδειξη της συναλλαγής από τον λήπτη του φορολογικού στοιχείου, με το οποίο στηρίχθηκε σχετική εγγραφή στα τηρούμενα από αυτόν βιβλία του κώδικα (αυτού) ανεξάρτητα από την κατηγορία τους και αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 15.000,00 ευρώ (ανά στοιχείο) και άνω, απαιτείται για συναλλαγές που διενεργούνται από τις 20/3/2002 και μετά η τμηματική ή ολική εξόφληση να γίνεται μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με διγραμμη επιταγή.

Οι διατάξεις αυτές, σημειωτέον δεν έχουν εφαρμογή για τις συναλλαγές που πραγματοποιούν (ως λήπτες) όσοι απαλλάσσονται από την τήρηση φορολογικών βιβλίων (π.χ. Δημόσιο, αγρότες ειδικού καθεστώτος κ.ά.).

Β. Επισημαίνεται, ότι στην περίπτωση τμηματικής ή ολικής εξόφλησης των φορολογικών στοιχείων από το λήπτη:

1. *Ι.Π. ΜΑΡΚΟΥ: Δίκαιο επιταγής. Αθήναι, σελ. 290.*

2. *Αλίκη ΚΙΑΝΤΟΥ-ΠΑΜΠΩΚΗ: Δίκαιο αξιόγραφων. Αθήναι, σελ. 395.*

3. *Κ. ΡΟΚΑ: Μελέτη Εμπορικού δικαίου. Μέρος Β', Αθήναι, 1971, σελ. 767.*

α. Με δίγραμμη επιταγή, ο εκδότης αυτής προκειμένου να εφαρμόζεται η ανωτέρω υποχρέωση, πρέπει να αποδεικνύει την συναλλαγή με φωτοαντίγραφο της επιταγής ή με άλλο τρόπο ή μέσο, και να διαφυλάσσει τα αποδεικτικά στοιχεία όπως ορίζεται από τις διατάξεις του άρθρου 21 του Κ.Β.Σ., ενώ από τις διατάξεις του Ν.5960/1933 ορίζονται το είδος και ο τύπος της δίγραμμης επιταγής, καθώς και τα έντυπα αποτελεσμάτων που συνεπάγεται η χρήση της επιταγής.

Δίγραμμη μπορεί να γίνει κάθε επιταγή με διγράμμιση δηλαδή χάραξη στην εμπροσθεν όψη της δύο παράλληλων γραμμών είτε κάθετων, είτε εγκάρσιων από τον εκδότη της.

β. Μέσω τραπεζικού λογαριασμού, η συναλλαγή αποδεικνύεται από τα εκδιδόμενα τραπεζικά παραστατικά ή έγγραφα που πρέπει να διαφυλάσσονται από το λήπτη του στοιχείου ως ανωτέρω περιπ. α'.

Η έναρξη ισχύος των συγκεκριμένων διατάξεων αρχίζει από την δημοσίευση του νόμου στην εφημερίδα της Κυβέρνησης (20/3/2002) αρθ. 48 Ν.2992/2002.

Έγινε δεκτό στους επιτηδευματίες, που πραγματοποίησαν μετά την έναρξη ισχύος των διατάξεων διακινήσεις με δελτίο αποστολής και Σ.Δ.Α., χωρίς την αναγραφή σ' αυτά του αριθμού κυκλοφορίας του φορτηγού αυτοκινήτου ή του ονόματος του πλωτού μέσου, καθώς και σε αυτούς που εξόφλησαν υποχρεώσεις τους προς τους προμηθευτές, άνω του προβλεπόμενου 15.000,00 ευρώ, (χωρίς δίγραμμη επιταγή ή μέσω τραπεζικού λογαριασμού), να μην επιβληθούν οι κυρώσεις, που προβλέπονται από τις διατάξεις του Ν.2523/1997 (ΦΕΚ 179/Α'/11/9/1997) για το χρονικό διάστημα από 20/3/2002 μέχρι 30/4/2002, χρονικό διάστημα επαρκές για ενημέρωση και συμμόρφωση με τα οριζόμενα στις νέες διατάξεις.

Ερμηνευτικά ζητήματα

Από την ισχύ της διάταξης της παρ. 5 του άρθρου 16 του Ν.2992/2002 προκύπτουν τα ακόλουθα ερμηνευτικά ζητήματα για τις τρεις περιπτώσεις που ακολουθούν.

1. Η περίπτωση να λαμβάνει κάποιος περισσότερα φορολογικά στοιχεία, καθένα από τα οποία να έχει μικρότερη αξία από 15.000,00 ευρώ, και να είναι από τον ίδιο προμηθευτή. Εδώ εκείνο όμως, που διερευνάται είναι αν η διάταξη αυτή καταλαμβάνει και την περίπτωση, που ο επιτηδευματίας, λαμβάνει περισσότερα από ένα φορολογικά στοιχεία από τον ίδιο προμηθευτή και η αξία του καθενός ξεχωριστά, δεν υπερβαίνει το όριο των 15.000,00 ευρώ, αλλά η συνολική αξία αυτών το υπερβαίνει.

Από την διατύπωση της στενά σχολιαζόμενης διάταξης ως φορολογικής, εξάγεται το συμπέρασμα, ότι συντρέχει περίπτωση εφαρμογής της μόνο στην περίπτωση, που ένα ή περισσότερα φορολογικά στοιχεία, που πήρε ο επιτηδευματίας υπερβαίνουν το οριζόμενο όριο, ξεχωριστά το καθένα.

Επομένως, στην διάταξη αυτή δεν εμπίπτει η περίπτωση, που ο επιτηδευματίας λαμβάνει φορολογικά στοιχεία από τον ίδιο προμηθευτή, καθένα από τα οποία μεμονωμένα δεν υπερβαίνει το όριο των 15.000,00 ευρώ, άσχετα αν το σύνολο της αξίας των ληφθέντων φορολογικών στοιχείων από τον ίδιο εκδότη υπερβαίνει το οριζόμενο όριο των 15.000,00 ευρώ, για όποιο δήποτε χρονικό διάστημα.

Η υπ' αριθ. 10219423/202/0015/ΠΟΛ. 1127/16/4/2002 εγκύκλιος του Υπουργείου Οικονομικών, που αναφέρει, ότι «Με τις διατάξεις της ανωτέρω παραγράφου, για τον περιορισμό του φαινομένου των εικονικών συναλλαγών και για την διασφάλιση των πραγματικών συναλλαγών, προστέθηκε δεύτερο εδάφιο στην παρ. 2 του άρθρου 18 του Π.Δ. 186/1992 (ΚΒ1), σύμφωνα με το οποίο για την απόδειξη της συναλλαγής από τον λήπτη του φορολογικού στοιχείου, με το οποίο στηρίχτηκε σχετική εγγραφή στα τηρούμενα από αυτόν βιβλία τον κώδικα αυτού (ανεξάρτητα από την κατηγορία τους) και αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 15.000,00 ευρώ (ανά στοιχείο) και άνω...», ενισχύει την ερμηνεία της διάταξης, που αναφέρθηκε παραπάνω.

Στο σημείο αυτό, επισημαίνεται η περίπτωση καταστρατήγησης της διάταξης αυτής, όταν π.χ. την ίδια ημέρα και χωρίς να υπάρχει κανένας λόγος, εκδίδονται από τον ίδιο προμηθευτή προς τον ίδιο επιτηδευματία αντί ενός, δύο τιμολόγια και η αξία του καθενός δεν υπερβαίνει το ποσό των 15.000,00 ευρώ, ενώ η συνολική τους αξία το υπερβαίνει.

Είναι σωστό να αποφεύγονται από τους επιτηδευματίες οι περιπτώσεις αυτές, που δείχνουν πρόθεση καταστρατήγησης της ως άνω διάταξης ή άλλως να αιτιολογείται η κατ' αυτόν τον τρόπο έκδοση από το αντισυμβαλλόμενο των λαμβανομένων φορολογικών στοιχείων.

2. Η περίπτωση να εξοφλούνται τα φορολογικά στοιχεία, που υπερβαίνουν το ποσό των 15.000,00 ευρώ, με ανοικτό λογαριασμό.

Στην καθημερινότητα είναι συχνή η εξόφληση των τιμολογίων με ανοικτό δοσοληπτικό λογαριασμό, ο οποίος λογαριασμός τηρείται στους υπολογαριασμούς του λογαριασμού 50 «προμηθευτές στους οποίους παρακολουθούνται οι πάσης φύσεως δοσοληψίες της επιχείρησης με τους προμηθευτές της».

Επειδή υπάρχει έλλειψη αντιστοιχίας των ποσών αυτών προς συγκεκριμένα τιμολόγια η κίνηση του λογαριασμού 50 δεν αποδίδει συνήθως την ακριβή κατεύθυνση των χρηματικών καταβολών του επιτηδευματία προς τον προμηθευτή του.

Αν μεταξύ των κατά τον παραπάνω τρόπο εξοφλούμενων τιμολογίων, δεν υπάρχει τιμολόγιο αξίας άνω των 15.000,00 ευρώ, δεν υπάρχει ζήτημα όσον αφορά την εφαρμογή της σχολιαζόμενης διάταξης, ενώ αν περιλαμβάνονταν ένα ή περισσότερα τιμολόγια αξίας, το καθένα, άνω των 15.000,00 ευρώ, τότε η εξόφληση εμπίπτει στο πεδίο εφαρμογής της ως άνω διάταξης, δηλαδή πρέπει να γίνει μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με δίγραμμη επιταγή.

Όταν η εξόφληση γίνει με δοσοληπτικό λογαριασμό, τότε έχει εφαρμογή η διάταξη του άρθρου 422 του Α.Κ. που ορίζει: «Καταλογισμός σε περίπτωση περισσότερων χρεών: Αν λοιπόν ο οφειλέτης έχει περισσότερα χρέη προς τον δανειστή, έχει το δικαίωμα να ορίσει κατά την καταβολή το χρέος, που θέλει να εξοφληθεί. Αν δεν είχε ορίσει τίποτε, η παροχή που έγινε καταλογίζεται πρώτα στο ληξιπρόθεσμο χρέος και αν υπάρχουν περισσότερα σ' εκείνο, που για τον δανειστή παρέχει μικρότερη ασφάλεια. Αν υπάρχουν περισσότερα με ίση ασφάλεια, στο επαχθέστερο για τον οφειλέτη και αν υπάρχουν περισσότερα εξ ίσου επαχθή στο αρχαιότερο. Αν όλα τα χρέη είναι σύγχρονα τότε ο καταλογισμός γίνεται σύμμετρα».

Εξ ίσου χρήσιμη για τον προσδιορισμό του εξοφλούμενου τιμολογίου είναι και η διάταξη του άρθρου 423 του Α.Κ. που ορίζει, ότι «...αν το χρέος αποτελείται από κεφάλαιο, τόκους και έξοδα, η παροχή καταλογίζεται πρώτα στα έξοδα, έπειτα στους τόκους και τελευταία στο κεφάλαιο».

Όταν δεν έχει γίνει συμφωνία μεταξύ προμηθευτή και πελάτη εφαρμόζονται οι διατάξεις αυτές του Αστικού Κώδικα (που είναι ενδοτικού δικαίου, αφού ο νόμος δεν επιβάλλει να γίνει και καταλογισμός του καταβαλλόμενου στα περισσότερα χρέη με τον τρόπο, που ορίζει η διάταξη αυτή) για τον προσδιορισμό των εξοφλούμενων φορολογικών στοιχείων. Συνεπώς, συμπεραίνεται ότι μπορούν πελάτης και προμηθευτές να ορίσουν με την συμφωνία τους πως θα γίνει ο καταλογισμός αυτός.

Έτσι, λοιπόν, και με βάση τα ανωτέρω ο πελάτης καταβάλλοντας ένα χρηματικό ποσό στον προμηθευτή, έναντι του συνολικού λογαριασμού μπορεί να προσδιορίσει σε ποίο συγκεκριμένο φορολογικό στοιχείο απευθύνεται η συγκεκριμένη καταβολή για εξόφληση τμηματική ή ολική.

Στις περιπτώσεις, που μεταξύ των οφειλομένων φορολογικών στοιχείων, που εξοφλούνται με ανοικτό λογαριασμό, υπάρχουν ένα ή περισσότερα με αξία, το καθένα μεγαλύτερη των 150.000,00 ευρώ, είναι πρακτικά χρήσιμα και εφικτό νομικώς, να ορίζεται με δηλώσεις του πελάτη ή με συμφωνία μεταξύ των δύο, το συγκεκριμένο φορολογικό στοιχείο το οποίο αφορά η συγκεκριμένη καταβολή.

Πρέπει, λοιπόν, να γίνεται η εξόφληση μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με δίγραμμη επιταγή φορολογικών στοιχείων, που η αξία τους υπερβαίνει το όριο των 15.000,00 ευρώ, και θα πρέπει να αναγράφεται στο σώμα της σχετικής απόδειξης ο αριθμός του τιμολογίου, που αφορά η εξόφληση καθώς και ο τρόπος της εξόφλησης με πίστωση τραπεζικού λογαριασμού του προμηθευτή ή με παράδοση σ' αυτόν δίγραμμης επιταγής.

Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούν και τους επιτηδευματίες, που τηρούν Α' ή Β' κατηγορίες βιβλία του ΚΒΣ, αν και δεν έχουν υποχρέωση καταχώρησης των εξοφλητικών αποδείξεων στα βιβλία τους, ούτε λογιστικής παρακολούθησης του λογαριασμού των προμηθευτών τους (εγκύκλιος 1029423/2002/0015/ΠΟΛ 1127/16/4/2002).

3. Συνέπειες για την μη τήρηση της διάταξης

Από την διατύπωση της διάταξης της παρ. 5 του άρθρου 6 του Ν.29992/2002 προκύπτει, ότι τέθηκε «...ειδικά για την απόδειξη της συναλλαγής από τον λήπτη φορολογικού στοιχείου, που αφορά αγορά αγαθών ή λήψη υπηρεσιών αξίας 15.000,00 ευρώ και άνω...».

Αν λοιπόν ο λήπτης φορολογικού στοιχείου αξίας άνω 15.000,00 ευρώ, που καταχώρησε στα βιβλία του, δεν το εξοφλήσει, τμηματικά ή ολικά, μέσω τραπεζικού λογαριασμού ή με δίγραμμη επιταγή, δεν μπορεί να αποδείξει την συναλλαγή και δεν θα ληφθεί ως γενόμενη από τον φορολογικό έλεγχο, ο οποίος θα αναμορφώσει λογιστικά τα αποτελέσματα του φορολογικού στοιχείου του επιτηδευματία, το οποίο θα χαρακτηρίζεται εικονικό και θα επισύρει τις συνέπειες της περίπτ. β της παρ. 10 του άρθρου 5 του Ν.2523/1997 (ΦΕΚ 179/Α').